

Az igehirdetés prófétai jellege

Örvendetesnek tartom, hogy a lelkipásztori társadalmat a minden más szolgálataunkat megalapozó kérdés, az igehirdetés érdekli. Erről minden korban újból és újból kell beszélnünk, mert állandó kísértésünk, hogy valaminek az árnyékába kerül. A minket is érintő társadalmi, politikai, gazdasági, művelődési kérdések elvonják figyelmünket a legfontosabbról, hogy szolgálatunk lényege és értelme az igehirdetés. Arról, hogy a lelkipásztori munkában mit nevezhetünk igehirdetésnek, megoszlanak a vélemények. Én a magam részéről itt is elmondom, hogy ennek a fogalomnak a körébe tartozik a prédikáció, a vallástanítás, a lelkigondozás és a szeretetszolgálat. Itt most sajátosan csak az elsőről fogok beszélni.

Mostanában időnként elhangzik, hogy baj van igehirdetésünkkel. Bizonyára azok, akik sok református prédikációt hallgattak, tudják, hogy miért mondják. Bármi legyen is a helyzet, igehirdetésünknek meg kell újulnia, s ez azt jelenti, hogy egyfelől vissza kell térni ahhoz, ahogyan elődeink prédikáltak, másfelől új, korszerű formákat kell találnunk. A sok homiletikai gondunk közül az egyik, hogy nem prófétai az igehirdetésünk, és most erről esik szó.

Prédikáció, vagy más?

Az utóbbi időben (ismét) kérdéssé vált, hogy valóban olyan fontos, és egyházi létünket, lelkipásztori mivoltunkat meghatározó a prédikáció, mint azt ezelőtt néhány évtizeddel tisztáztuk és igyekeztünk ehhez tartani is magunkat. A nem túl távoli múltban az történt ugyanis, hogy a diktatúra beszorított a templomba, maradt tehát szinte egyetlen szolgálati területünk és feladatunk, a prédikálás. Most, hogy minden másra van lehetőség, úgy látjuk, hogy az igehirdetés elsőbbségét, mind az egyházon belül, mind pedig azon kívül, kérdéssé teszik. Jönnek az alternatív javaslatok. Nem prédikációra van szükség, hanem lelkigondozásra, sőt pszichológiára. Azt is hangoztatjuk, hogy ma a szeretetszolgálat fontosabb, mint az, hogy prédikáljunk. Egy másik igény szerint nem arra van szükség, hogy jól prédikáljunk, hanem, hogy végezzünk vallástanítást. Teológiailag kell tisztáznunk, hogy ezek hamis alternatívák.

De tovább is gondolkozhatunk: az emberek ma szeretnek nem szóban közölni valamit embertársukkal, hanem képekben. A tv, a bugyuta képregények, az ízléstelen vagy éppen hazug plakátok, a feliratokat helyettesítő, sokszor félreérthető szimbólumok kommunikációját talán még nem nevezhetjük ikonolátriának, de lassan leszoktatnak arról, hogy írásban, főleg pedig arról, hogy élő beszédben közöljük gondolatainkat embertársainkkal, mintha azoknak nem lenne fülük, csak szemük. Pedig különösen mi, protestánsok megtanultuk, hogy a képimádat bűn, s ebben az értelemben Isten ószövetségi népének hagyományait folytatjuk.

Még van valami egészen modern, ami a prédikáció helyét el akarja foglalni. Ez a bibliodráma, s ha az előzőkben a képtiszteletet utasítottuk el, megkülönböztetve magunkat a római katolikus felfogástól, most azt kell mondanunk, hogy a liturgia drámai megjelenítése a görögkeleti egyház sajátossága. Nem szeretném, ha valaki félreértene, mert itt nem a vallástanításról beszélek, ahol megengedhető egy bizonyos fokig a képes ábrázolás és a dramatizálás is, hanem a prédikációról. Mindkét szövetségben a prófétai igehirdetés nem hívta segítségül a képi ábrázolást, megmaradt a verbalitásnál, nem bizonygatta a szavak hitelességét, elég volt egyetlen érv: ezt mondja az Úr. (Természetesen mindaz, amit a képi megjelenítésről mondtam, nem vonatkozik az ószövetségi próféciaikat gyakran kísérő úgynevezett szimbolikus cselekményekre, mint Jeremiás és Ezékiel próféciaiban.)

Tanítói, papi hivatal és prófétai tisztség

A prédikáció prófétai jellegéhez nagyon távolról közelíték, kiindulok az ószövetségi gyökerekből, vázolni fogom a próféciaának a zsidóságban megtett útját. Kérem hallgatóimat, hogy a következő rövid kitérést ne tekintsék mellébeszélésnek, csupán megalapozó exkurzusnak.

Az Isten által elhívott, megbízott és elküldött személyek közül hármat emelek ki: a tanítókat, a papokat és a prófétákat. Az Ószövetségben, és később a keresztyénségben, az említett három tisztség minőségét és szolgálatát a *hivatal* és a *karizma* együttléte határozza meg. Most ezeknek a kontinuitása érdekel. Több utánajárást, hosszabb tanulmányt igényelne a tanítói, papi és prófétai tisztség folyamatosságának a kérdése, de erről itt csak érintően beszélek.

A *tanítói* tisztség minket azért érdekel, mert a prédikáció tanítás is, amint az Ószövetségben is volt, s amint a zsidóságban töretlenül folytatódott a rabbik, a bölcsek tanításai, magyarázatai által.

A *papságot* a vér szerinti utódok örökölték, azaz az elhívás, megbízás, küldetés egyseri alkalommal történt (2Móz 28,1–3, illetve a lévitákra nézve 4Móz 3,5–13). Feladatuk főképpen az áldozatok bemutatása, az imádkozás és az áldásmondás volt. A templom pusztulásával megszűntek az áldozatok, a zsidó váradalmak szerint pedig a Messiás eljövetelkor felépül a templom s a papok újra áldozni fognak. De a „köztes” időben is megmarad maga a tisztség, a személyi kontinuitás, s a Tórában rájuk vonatkozó előírások érvényesek maradnak. A mindennapi áldozat, a תמיד *nem* cselekményekben nyilvánul meg, hanem verbálisan, főképpen az áldásmondás által.

Nem egyértelmű – s talán nem is tisztázott – a *prófétai* vonal, amelyről most kissé részletesebben fogok beszélni. Mindkét szövetségben a prófétaság *karizma* és *tisztség*, de – szemben a papsággal és írástudósággal – nem hivatal, még az udvari próféták esetében sem. A kettő viszonya lényeges kérdés. Egyet kell értenünk Bolyki Jánossal, hogy „nem a tisztség biztosítja a karizmát, hanem a gyülekezet által felismert karizma

eredménye a tisztség”.¹ Az ószövetségi próféták sora megszakad a Kr. e. 4. században. Ez azonban csak a tisztségre vonatkozik, a karizmára nem. A példák közül most egyre, a zsidóságban ma is érvényes eljárásra hivatkozom: Ha valaki egy mindennapi (vallási) kérdésben tájékozatlan volt, akkor a rabbihoz fordult, aki az írásokból eligazítást adott. Ha ott nem talált feleletet, tanácsát egy mennyei kinyilatkoztatás szerint közölte. Ez a közvetlen, az írás(ok)on kívüli kapcsolat a Mennyei és a bölcs (חכם) között, a prófétai kijelentésekre emlékeztet.

A keresztyén próféta-ság története rövid, mintegy 300 évre tehető, és két ellentmondásosnak látszó evangéliumi kijelentéssel kezdődik. Keresztelő János a farizeusok kérdésére azt válaszolja, hogy ő nem próféta (Jn 1,21). Viszont Jánost apja, Zakariás a Magasságos prófétájának nevezi (Lk 1,76), Jézus pedig őt a prófétáknál nagyobbnak tekinti (Mt 11,9). Kétségtelen, hogy Keresztelő János beszédeinek tartalma az ószövetségi prófécia-*k* több jegyét is mutatja, s az is meggondolandó, hogy a kortársak őt Illéshez hasonlítják, vagy mint Jézus, éppenséggel Illés redidivust látnak benne (Mt 11,14).

A Heidelbergi Káté szerint Jézus Krisztus a legfőbb prófétánk és tanítónk, aki a mi váltságunk felől Istennek titkos tanácsát és akaratát tökéletesen kijelentette (31. felelet). Prófétai szolgálatáról később fogok beszélni.

Jézus nem prófétákat küldött a missziói útra², hanem apostolokat, de őket a próféták utódainak tekinti, és sorsuk azonos lesz azokéval (Mt 5,11–12). Az első pünkösd után többször is hallunk keresztyén prófétákról és prófécia-*k*ról, mint Agabus volt (ApCsel 11,27–30), és 1Kor 12,29-ből és Ef 4,11-ből az is világos, hogy a próféta karizmatikus tisztségviselő volt. A Jelenések könyve pedig az Újszövetség egyetlen prófétai irata, amelyet maga a szerző is prófécia-*n*ak nevez (Jel 1,3; 19,10). Pál apostol a gyülekezeti prófétálást lelki adománynak tekinti, amely értelmes beszéd, szembeállítva a nyelveken szólással (1Kor 14). Ezen túl, kb. még 200 évig egypár adatunk van a keresztyén próféta-ságról. A 2. századi iratokból megtudjuk, hogy a keresztyén próféták fokozatosan nagy tekintélyre tettek szert, s Hermas *Pastor*-ában arról olvasunk, hogy a prófétát nem volt szabad megkérdézni a jövő felől, meg kellett várni, hogy a Lélek kijelentse a titkos dolgokat, s ez akkor történt, amikor a gyülekezet imádkozott. Hasonlít ez ahhoz, amit már említettünk, hogy a zsidóságban a rabbi, amikor nem tudott felelni valamilyen kérdésre, arra hivatkozott, hogy erre nézve a mennyből kap kijelentést. A Kr. u. 4. századra a keresztyén profetizmus eltűnt. Egyfelől azért, mert a közvetlen isteni kijelentésen alapuló prófétálás helyére lépett a lassan kanonicitást nyert Biblia, az Íráson alapuló kijelentés, azaz nem az volt érvényes, hogy „ezt mondja az Úr”, hanem az, hogy „ez van megírva”. Másfelől kialakult a diakónusok, presbíterek, püspökök hivatala (lásd a pásztori leveleket), majd később a papság intézménye, azaz a prófétai karizmat felváltotta a papi hivatal. Az is lehet, hogy a profetizmus kihálásához hozzájárult az is, hogy az itt-ott megjelenő hamis próféták (Jel 2,20) „lejáratták” magát a pró-

¹ Bolyki János: Vannak-e az egyháznak ma prófétái? *Református Egyház* 1958. 349.

² Kivételes megfogalmazást olvasunk Mt 23,34-ben: „... küldök hozzátok prófétákat, bölceket és írástudókat...”

féciát, amiről panaszkodik Irenaus egyházatya.³ A prófétai tisztség tehát teljesen eltűnt a keresztyénségből, de mint karizmának meg kell maradnia az igehirdető egyházban, s ennek „határa a szemtől szembe látás ideje”.⁴

Prófétálás a tanítás és a papság árnyékában

Előadásom elején az Ószövetség három jelentős tisztségét, a tanítóit, a papit és a prófétait emeltem ki. Kérdésünk: hogyan jelentkeznek ezek mai egyházi gyakorlatunkban? Prédikációs szolgálatunkban párhuzamosságokat, vagy éppen szembenállásokat figyelhetünk meg, ezek közül kettőt emelek ki, a tanítói és prófétai, illetve a papi és prófétai kettősséget.

1. Istentiszteleti szolgálatunkat annak megfelelően kell meghatározni, hogy az, az 1Kor 14. szerint, *prófétálás és tanítás*. (Lásd különösen a 6.19.26. verseket.) Mindkettőben három közös vonás van. Először, hogy ezek a szolgálatok karizmák (lásd még Róm 12,7-et), másodsor, és ennek megfelelően, hogy a Szentlélek adományai, harmadszor, hogy elengedhetetlen feltétel kötöttségük a Szentíráshoz. Csak e három ismertetőjegy tükrében jelenthetjük ki, hogy minden prédikációban meg kell mutatkoznia a prófétai jellegnek és egy prédikációból sem hiányozhat a tanítás. Hangsúlyeltolódás bizonyára lehet és szükséges is, mert például egy kátémagyarázatos prédikációban a tanítás előtérbe kerül, egy bűnbánatra indító prédikációban, vagy egy temetésiben a prófétai hangvétel indokolt, de mindkettőnél a kevésbé hangsúlyos jellegnek is jelen kell lennie. Arról, hogy a prédikáció prófétai beszéd, a későbbiekben fogok beszélni, ahol a bibliai eredeztetésről lesz szó, itt most egészen röviden csak a tanítói jellegről.

Mindkét szövetségben a próféták és az apostolok igehirdetése a prófécia és a tanítás formáiban áll előttünk, ez a két karizma néhányszor éppen egymás mellett áll (1Kor 12,28; Ef 4,11), s ilyen volt Jézus igehirdetése is. Ma mindkettőnek az időszerűségét nem nehéz belátni. Mindnyájan tapasztaljuk, hogy a gyülekezet tagjainak a bibliaismerete hiányos, református hittételeink úgyszólván teljesen ismeretlenek számukra, arról nem is beszélve, hogy népünk egy része teljesen egyházidegenné vált. Ezért a tanító prédikáció a vallástanítás és a konfirmációi előkészítés kiegészítője kell hogy legyen. Amikor mi, protestáns lelkipásztorok meg akarjuk tanítani a gyülekezetet a Biblia szerinti hitigazságokra, nagy az írástudóság kísértése, az hogy csupán fejtegetünk, magyarázunk, igazolunk, s ilyenkor hiányzik prédikációinkból a prófétai átélés, a személyes bizonyosságtétel. Nagyon egyszerűen megfogalmazva, azt is mondhatjuk, hogy három lényeges üzenetre kell a gyülekezetet megtanítani: 1. Kicsoda Isten? 2. Kicsoda az ember? 3. Mit akar Isten? Mít akar Isten? Mít akar emberrel?

2. Látszólag egyértelmű, de mégsem az, szolgálatunk *prófétai és papi* jellege. A reformátori tanítás szerint Jézus Krisztus főpapságával megszűnik a papi hivatal, s magunkat nem papi, hanem igehirdetői egyházként határozzuk meg. Ennek ellenére úgy

³ *Adv. haereses*, kb. Kr. u. 180-ból.

⁴ Kovách Attila kifejezése. Lásd: Az újszövetségi prófétaság kérdéséről. *Theológiai Szemle* 1958. 263.

látjuk, hogy egyházunk elpaposodott, illetve azt, hogy a Lélek szabadságát (prófétai jelleg) korlátozza a liturgizmus (papi jelleg). Azok, akik az igehirdetés válságát fájlják, gyakran jegyzik meg ezt az anomáliát. Sajnos nem túlzás az egyik jelentős egyházi tiszt-ségviselő megjegyzése, hogy prédikálásunk papi tevékenység, személytelenné, liturgiálissá vált,⁵ vagy ahogyan egy másik értékelő fogalmaz: amit mi mondunk, az inkább kultuszprédikáció.⁶ Az idézett megjegyzések 80–90 évesek, de sajnos, ma is hamis papi öntudattal megyünk fel a szószerkekre, sokszor a gyülekezet előtt értelmetlen papi frázisokkal töltjük meg a prédikációt.⁷ Talán ide tartozik az a jelenség is, hogy prédikációink mind rövidebbek és rövidebbek lesznek a liturgia többi eleméhez képest. A lelkipásztor számára egyetlen papi cselekmény van, ami egyébként mindenkire érvényes, hogy „magamat Istennek élő hálaáldozatul adjam”, ahogyan a HK 32. feleletéből ismeretes.

Az ószövetségi prófécia és prédikációnk prófétai jellege

Lehetnek-e az ószövetségi prófécia irányadók igehirdetésünkre nézve? Bizonyára igen, s a következőkben ezekből egypár jellegzetes, számunkra is üzenethordozó vonásra fogok rámutatni. Azonban a prófétai igehirdetés és a mi prédikálásunk között van két lényeges különbség. Először az, hogy ők a kijelentést közvetlenül Istentől kapták, mi pedig csak a Szentírás közvetítésével prédikálhatunk. Ez talán a legfontosabb homiletikai kérdés, és a választ a textusszerűség követelményében látjuk.⁸ Másodszor: a prófécia nagy része a közeli vagy az eszkatologikus jövőről szól, nekünk viszont nem adatott meg, hogy a közeli vagy a távoli jövő eseményeit megjövendöljük (ahogyan egyes szekták teszik), csupán annyi, hogy a bekövetkező kegyelmi időről és az ítéletről beszéljünk – ezekről is csak annyit szabad mondanunk, amennyire a textus kötelez. Ilyen megfontolások után beszélek az ószövetségi prófécia egypár jellegzetességéről.

1. A próféták meg voltak győződve arról, hogy az igazságot szólják. Ennek a *bizonyosságnak* az alapja az „így szól az Úr” volt, amit azért érthettek meg, mert a Lélek jelentette ki nekik. Isten közölt igéje és a Szentlélek hívta elő a prófétai lelkületet, amellyel szóltak. Az a mai prédikátor, aki a textusban Istennek ma megszólító igéjét felismeri, aki kéri, hogy a Lélek világosítsa ezt meg, azzal a biztos tudattal mehet fel a szószerkekre, hogy ott nem mást, hanem Isten akaratát fogja tolmácsolni. Ezt prédikatori öntudatnak nevezem, amelyet nem lehet és nem szabad félreérteni. Nekem azért van

⁵ Makkai Sándor: Az igehirdetés válsága. *Az Út* 1925. 179.

⁶ Dávid Gyula: Újabb homiletikai problémák. *Az Út* 1930. 4.

⁷ Imre Lajos jegyzi fel az adomát, miszerint az öreg pap így szól legátusához: „Öcsém, tanulja meg, hogy a katedrában minden hangon lehet beszélni, csak emberi hangon nem.” *Az igehirdetés nyelve. Református Szemle* 1962. 104.

⁸ A textusszerűség követelményéről a legrészletesebben Kozma Tibor ír az 1930-as évek végén. Könyvének címe: *Téma és textus a prédikációban*. Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből. Kolozsvár, é. n.

igazam, mert Istennek igaza van. Olyan felsőbbrendűség ez, amelyről később, Jézus prófétai igehirdetése kapcsán fogok beszélni.

2. Mert a próféták meg voltak győződve, hogy általuk Isten szól, azért igehirdetésük *bátor és leleplező beszéd* volt. Az adott erőt nekik, hogy tudták, Isten az ő oldalukon áll, szemben a néppel és minden hatalmassággal. Ők nem takargatták a bűnt, nem féltek sem a testi következményektől, sem attól, hogy elveszítik népszerűségüket. Így állt a fáraó elé Mózes (2Móz 5,1–5), akit a próféták őstípusának nevez az Írás (5Móz 18,15–18). Ez adta a merészséget Nátánnak, hogy királyának szemébe vesse bűnét (2Sám 12,1–7), Ámósznak, hogy Amacja papnak ítéletet hirdessen (Ám 7,10–17). Talán a legvakmerőbb Jeremiás volt: királyoknak, papoknak, hamis prófétáknak vetette szemükre bűnüket (pl. Jer 20,1–6; 28,1–17; 34,1–22). S Keresztelő János – mert Heródes negyedes fejedelem bűnét ostorozta – bátorságáért életével fizetett (Mt 14,1–12). Azonban a kemény hangú prédikációt követte a kegyelem hirdetése és a megterés szüksége és lehetősége. Prédikációinkban fel-felbukkan ez a bátor szókimondás, de sokszor csupán erőtlen utórezgésesei annak, ahogyan a próféták egykor szóltak. A mai prófétáknak tudniuk kell, hogy az egyház nem versenytársa a világnak, és hirdetniük kell „minden jóakarátú félreértéssel és minden rosszakarátú rágalmozással szemben, hogy az egyház nem azért teljesíti küldetését, mintha általa egy új karizmatikus monarchiát vagy egy teokratikus köztársaságot akarna felállítani”,⁹ mert ő egyedül Isten országa számára gyűjt polgárokat, és ha ezt bármilyen hatalom gátolná, felemeli hangját. De ezen túl, két különbségre kell felfigyelnünk. Először: nekünk legtöbbször háterünk van, magunk mögött egyetértő közösségeket vagy személyeket tudunk. Másodszor: az egykori próféták a hatalmasságok szemébe mondták bűneiket, mi pedig a templom védettségéből szidjuk a politikusokat, a pénzmágnásokat, vagy éppen a hatalmukkal visszaélő egyházvezetőket.

3. Az a lelkipásztor, aki látja egyháza bűneit, hirdeti, hogy elkezdődött az ítélet Isten háznépe fölött (1Pt 4,17), s ez az ószövetségi próféciáknak is a leggyakoribb hangneme. De ők *átélték az igét*, nem kívülről beszéltek, hanem „belső ellenzékiekként” leplezték le a bűnt és hirdették az ítéletet. Ostorcsapásuk úgy csattant a népen, a hatalmasságokon, hogy saját hátuk vérzett bele, és ez visszhangzik Jézus igehirdetésében és a Páléban is. Bizony, el kell viselnünk a kívülállók egyházkritikáját is, mert igazuk lehet, de a mi igehirdetésünk belülről, és magunk felé szól. Hamis hangú az a bűnbánatra felhívó prédikáció, amely nem az igehirdető fájdalomából szól. A lelkipásztort a felülről nyert ige belülről égeti, mint Jeremiást a csontjaiba rekesztett perzselő tűz (Jer 20,9).

4. A próféták – emberileg szólva – a *képes beszéd* mesterei voltak, prédikációikban ezrével olvashatók a metaforák, hasonlatok, szóképek, szimbólumok. Ez a nép nyelve volt, s nem az irodalomkritikusok számára beszéltek így. Mindenki értette azt, hogy az ökor ismeri gazdáját (Ézs 1,3), hogy a bűn skarlátpiros (Ézs 1,18), hogy a bálvány repedezett kút (Jer 2,13), hogy a gólya tudja a maga idejét (Jer 8,7), hogy Isten megmozta majd Jeruzsálemet (Zof 1,12). Ez a nyelv nem csupán szép, változatos volt, ha-

⁹ Juhász István megfogalmazása. Lásd: Az egyház prófétai és apostoli tiszte a világban. *Református Szemle* 1947. 181.

nem érthetőbb és erőteljesebb, mint a fogalmi és az általános. A néptől sokszor távol álló és sokszor magasról hangzó üzenetet a próféta lehozta a képek szintjére, s ezzel érdekelte tette hallgatóit. A mai prédikáció nem tanulmány, nem esszé, nem valamely más értekezés, amelyet a lekipásztor mint író, előadó telezsúfolhatna fogalmakkal, hanem a képes nyelv eszközeivel megszólító beszéd. Ilyen volt Jézus igehirdetése is, amelyről a következőben fogok beszélni.

Jézus a legfőbb próféta és a mi prófétai igehirdetésünk

Az evangéliumokban többször olvasunk arról, hogy Jézus Krisztus király, amit ő maga is vall Pilátus előtt (Lk 4,14; Jn 18,37). Főpapi tisztségéről a Zsidókhoz írt levél szerzője részletesen beszél (7–10. részek). De Őt kortársai prófétának is tartották, beszédeiért (Mt 21,46; Jn 4,19; 7,40) és tetteiért (Mt 21,11.46; Lk 7,16; Jn 6,14; 7,40; 9,17), noha prófétai mivoltát ellenfelei kétségbe vonták (Lk 7,39; Mt 26,68). Főleg azért beszélünk róla, mint legfőbb prófétánkról és tanítónkról, aki Isten titkos tanácsát és akaratát tökéletesen kijelentette (Heidelbergi Káté, 31.), mert nemcsak az ószövetségi prófétáknak megfelelően hirdette a kegyelmet és az ítéletet, hanem azért is, mert személyében egy volt az igehirdető, a csodatevő és a magánember. Ez az egység volt a fedezete prédikációinak, ezért volt Jézus az egyedül teljesen hiteles igehirdető.

Jézus igehirdetéséről beszélni fölöttébb nagy vállalkozás lenne, most ennek csupán néhány vonására térek ki.

1. Jézus a megbízást és a hatalmat az Atyától kapta, amiről legtöbbször János evangéliumában olvasunk (3,35; 5,30.36; 6,57; 8,16.18; 12,49.50; 14,24). Bár a próféták is átérték azt, amit hirdettek, bár elhívásukban ők is megbízást nyertek, életük egybeforrása igehirdetésükkel csak előképek, csak mozaikrészei annak, ahogyan *Jézus megélte az igét*.

Prófétai szavai mögött prófétai lelkület volt. Hirdette az alázatosságot, és legmósta tanítványai lábát, hirdette a könyörületet, és lehajolt a szenvedőkhöz, hirdette az ítéletet, és sírt Jeruzsálem fölött, imádkozni tanított, és imádkozó életével tartotta a kapcsolatot Atyjával.

Milyen keveset tudunk Jézus magánéletéről, pedig ő is megéhezett és evett, elfáradt és pihent, vagy éppenséggel részt vett olyan, ma polgárinak nevezhető alkalmon, mint a kánai menyegző, kapcsolatot tartott földi családjával, de a mennyeit elsődlegesnek tartotta. Mindez csak emberi háttére volt igehirdetői szolgálatának és megváltói halálának.

Manapság többször is szó esik azokról, akiknek közszolgálatá hiteltelen, mert magánéletük nem fedezete annak, amit mondanak, tesznek. Bűnbánattal kell elmondanunk, hogy amikor rólunk, igehirdetőkről mondják ezt, sokszor igazuk is van.

A magam részéről a lekipásztor magánéletét, családi és közéleti magatartását nem tartom igehirdetésnek, de erkölcstelen élete következtében hiteltelenné válnak prédikációi. Jézus prófétai igehirdetése és földi élete olyan egység, amely egész lekipásztori

szolgálatunknak a mintaképe. Ezt magunk előtt látva, és Őt követve kerüljük el azt a veszélyt és szégyent, hogy hamis prófétáknak bizonyuljunk.

2. *Jézus hatalmi helyzetből beszélt*, s első hosszabb prédikációja, a Hegyi beszéd után a sokaság álmélkodott, mert úgy tanított, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudók (Mt 7,28–29). Az ószövetségi próféták hatalmi helyzetben tudták magukat, nem csupán a néppel, de a polgári felsőbbbséggel szemben is, ezért voltak biztosak abban, hogy a megfellebbezhetetlen igazságot szólják. Jézusnak prófétai felsőbbrendűségi öntudata istenfiúságának a tudatából következett. János evangéliumában az „én vagyok...” beszédek mutatják legjobban az Atya–Fiú–nép kapcsolatot. Bármilyen mérésznek és áttételesnek tűnik is, Jézus istenfiúság-tudatából kell következnie az igehirdető (ilyen értelemben vett) öntudatának. A prófétai prédikáció biztos szó, amiről Péter apostol is beszél: „Ezért egészen bizonyosnak tartjuk a prófétai beszédet...” (2Pt 1,19). Az igehirdető ebből a hatalmi helyzetből, ebből a Jézustól „kölcsonzott” öntudatból szól, mert ha nem ezt teszi, a prédikációt besorolják a mai szófolyamba, s az Ige felolvad a szavak kohójában, hamar elveszti időszerűségét, amit aztán kétségbe is lehet vonni.

3. Jézus igehirdetésében tökéletesen párosult a *központi és a kihelyezett igehirdetés*. Az Ószövetségben olvasunk olyan próféciaíráról, amely az egy helyre gyűlt nép előtt hangzott el. Legjellemzőbb talán Jeremiásnak a templom kapujában elhangzott beszéde (Jer 7. r.), de olyan is, amelynek hallgatója és címzettje egy ember volt, mint az a prófécia, amelyet Nátán mondott Dávid királynak, amit lelkigondozói prófécianak is nevezhetünk (2Sám 12,1–7). Jézus megjelent a tenger mellett, a zsinagógában, köréje gyűltek az emberek. A templomban hangzik a központi igehirdetés, ide sereglenek az emberek. Ha pedig nem jönnek, az igehirdetést akkor is folytatni kell, gondoljunk arra, hogy az ószövetségi próféták és maga Jézus is nemegyszer egyedül maradt. (Egy kissé szarkasztikusan jegyezhetjük meg, hogy mi sokszor csak azért prédikálunk, mert nem tudjuk abbahagyni.) A kihelyezett igehirdetés, amit akár prófétai lelkigondozásnak is nevezhetünk, azokhoz szól, akik nem jönnek el a központinhoz, akik leszakadtak, akiket úgy kell felkeresni, mint Jézus tette Jerikóban, a Zákeus házában, Betániában, Mária, Márta, Lázár otthonában.

4. A próféták mindig a *képes beszéd* segítségével adták tudtul Isten akaratát a népnek. Jézus Krisztusnak nem csupán a tanítói beszédei (gondolok itt a mintegy 40 példázatára, számos metaforájára, hasonlatára, szóképére), de próféciai is szemléletes igehirdetések voltak, mintegy láthatóvá tették a hallható Igét. A zsendülő fügefafa az utolsó idők képe (Mk 13,28–9), a csibéit összegyűjtő tyúk ellenképe annak, hogy a zsidók visszautasították őt (Mt 23,37–39), az írástudók képmutatását azzal érzékelteti, hogy megszűrik a szűnyogot és elnyelik a tevét (Mt 23,24). Mi lelkipásztorok elsajátítottunk egy fogalmi nyelvet, amelyet a skolasztikától, a reformátoroktól örököltünk, s ennek helye is van teológiai gondolkodásunkban, de ez nem lehet az igehirdetés nyelve. A megfogalmazott *igazság* tartalmát le kell hoznunk a *valóság* szintjére, a valóság pedig csak a szemléltető képek által válik a gyülekezet számára felfoghatóvá.

Az 1Kor 14 figyelmeztetései

Visszatérek a már említett intelmekre, amelyekről az 1Kor 14-ben olvasunk. Pál itt a korinthusi gyülekezetnek az igehirdetéssel kapcsolatos tévelygéseire nézve ad tanítást. A prófétálást és a nyelveken szólást hasonlítja össze, s ebből a mi igehirdetésünk prófétai jellegére nézve vonjunk le következtetéseket, elfogadva, hogy prédikálásunk a korinthusi prófétálásnak felel meg. Hogy a korinthusi próféták egyenesen Istentől nyerték az átadandó üzenetet, vagy ők is az Írás (az Ószövetség) alapján prédikáltak, az tisztázatlan kérdés. Az azonban egyértelmű, hogy mind ott, mind nálunk, az igehirdetés a Lélek indítására történik. Ennek előrebocsátásával figyeljünk két azonosító pontra.

A korinthusi prófétálás *értelmes beszéd* (a $\nu\omicron\upsilon\varsigma$ a részben négyszer is előfordul, a 14-ben, a 15-ben kétszer, a 19. versekben), ezért építő, szemben a nyelveken szólással (14,3–5). Prédikációnk nemcsak hogy nem lehet zagyva beszéd, de logikus menetben kell haladnia az alapigében kitűzött cél felé, beleértve szerkezetét, felosztását. Éppen prófétai jellegénél fogva személyes átélésből fakadó bizonyosságtétel *is*. Mégis, attól abban különbözik, hogy amaz a hit szubjektív megnyilvánulása, amely nem feltétlenül egy bibliai igéhez (textushoz) kötött, és nem követ valamilyen logikai rendszert, a prófétai igehirdetés viszont objektív, azaz az alapigében adott üzenet értelmes átadása.

Korinthusban a nyelveken szólók őrjöngőknek tünnek ($\mu\alpha\iota\nu\omicron\mu\alpha\iota$, a $\mu\alpha\nu\iota\alpha$ -ból, 14,23). A *Lélek szerinti* szólást nem szabad összetévesztenünk az emberi *belelkesedéssel*. Itt most nem a pünkösdlőkre gondolok, hanem arra a lelkipásztorra, aki elragadtatja magát – főleg, amikor ostorozza a gyülekezetet –, s ez már nem a Lélek hangja, hanem saját belehevülése, aminek az eredménye az lehet, hogy csak a levegőbe fog beszélni (14,9). De a prófétai ihletettség nem valamilyen ekstázis következménye, mint ahogyan az Péternél és Pálnál történt ($\epsilon\nu\ \epsilon\kappa\sigma\tau\acute{\alpha}\sigma\epsilon\iota$, ApCsel 10,10; 22,17), mert akkor és ott a kijelentés csak az ő személyük felé tartalmazott üzenetet, a prófétálás viszont értelmes beszéd, amelynek a gyülekezetet kell építenie.

A prófétaság mint tisztség megszűnt, de mint karizmának meg kell maradnia, háttára a szemtől szembe látás ideje. A prófétálás Istentől nyert lelki ajándék ($\chi\acute{\alpha}\rho\iota\sigma\mu\alpha$ és $\pi\nu\epsilon\upsilon\mu\alpha\tau\iota\kappa\acute{\alpha}$), s hogy ez érvényesüljön a gyülekezetben, a lelkipásztornak két fontos dolgot kell megtennie: ragaszkodnia kell Isten szavához, amelyet az alapigében ismer fel, és kérnie kell Szentlelkét, hogy annak erejével végezze igehirdetői szolgálatát. A Lélek mindenütt megjelenik, áthat, mint a szél (lásd a $\pi\nu\epsilon\upsilon\mu\alpha$ kettős jelentését: Lélek és szél): ott van, amikor a lelkipásztor készül az igehirdetésre, amikor beszél a szószéken és megvilágosítja az igehallgató gyülekezet tagjainak a lelkét. Ez utóbbi egyben reménységünk is, hogy prófétai igehirdetésünk elérje az Isten által a textusban kijelölt célját.

Elhangzott Mátyiban, a Tiszáninnyi Egyházkerület Lelkészszerkezletén, 2010. június 9-én.